

AZ ELMÚLT NÉGY ÉV ÉVÉRTÉKELŐ BESZÉDEINEK KÜL- ÉS BIZTONSÁGPOLITIKAI KÉRDÉSEI

Az évértékelő beszéd hagyománya az Egyesült Államok elnökének kormányfői pozíciójából vezethető le. Az amerikai alaptörvény ugyanis éves beszámolót ír elő a törvényhozás előtt. Magyarországon Orbán Viktor vezette be amerikai példára az évértékelő beszédet. Írásunkban az elmúlt 4 év évértékelését¹ vesszük górcső alá a kormányprogram kül- és biztonságpolitikai irányutatásának, illetve a bekövetkezett nemzetközi szintén lezajlott események tükrében.

The origin of annual evaluation speech can be traced back to the position of the US President. The US Constitution imposes an annual report on the US President. The annual evaluation speech was introduced by Viktor Orbán in Hungary. In this article we examine last four annual speech in the light of the government's foreign and security policy program and events took place on international scene.

ALAPELVEK

A kormány politikai céljait, törvényalkotási terveit a kormányprogramban összegzi, amit a miniszterelnök-jelölt terjeszt az Országgyűlés elé. A kormány programját a miniszterelnök megválasztásával egyidejűleg fogadja el az Országgyűlés.²

Orbán Viktor választási programjában, majd „A Nemzeti Együttműködés Programja”³ néven meghirdetett kormányprogramjában szűk keretek közé szorította a kül- és biztonságpolitika kérdéseit, prioritásainak meghatározását. A gazdasági és közbiztonsági tennivalók, az egészségügy és az oktatás reformja szerepeltek domináns tényezőként.

Prioritásokat tekintve a következő szempontok kerültek meghatározásra:

- Nyugattal való szövetség megújítása;
- erősebb kapcsolatok Amerikával;
- keleti országokkal való viszony új alapokra történő helyezése;
- Magyarország meghatározó szereplővé tétele egy közép- európai együttműködésben, mindez a nemzeti ügyek sikerének érdekében.

A program gazdasági fejezetében két jelentős tényezővel találkozunk, a keletre való nyitás politikájával, előtérbe állítva Oroszország, Kína és India szerepét, amit finomít az Uniós tagság kiemelésével: „*Ki kell használnunk azt a lehetőséget, hogy az Európai Unió ázsiai külkereskedelmének jó logisztikai bázisa lehet Magyarország, mert itt alkothatnak európai közlekedési csomópontot a vasúti, közúti, vízi és légi közlekedési csatornák*”, és a kárpát-medencei nemzeti érdekvédelemmel. Ez utóbbit a Duna-menti országokkal való regionális együttműködésben, egy új Kárpát-medencei Gazdasági Tér újjáépítésben képzelem el. A Fidesz által korábban képviselt magyar-magyar politika csak globális értelemben jelentkezik a programban, de cselekvési tervként, iránymutatásként nem kap teret: „*A Nemzeti Együttműködés Rendszere minden magyar számára nyitott, egyaránt részesei a határon innen és túlélő magyarok*”, hangzik a dokumen-

¹ A második Orbán-kormány (önnevezése szerint a Nemzeti Együttműködés Kormánya) 2010. május 29-én az Országgyűlés 261 igen és 107 nem szavazat mellett elfogadta a Fidesz–KDNP kormányprogramját és alakult meg, így a vizsgált évértékelő beszédekből a 2010.02.05 –én elhangzott a választásra készülő ellenzéki Orbán Viktor álláspontra. A felhasznált beszédek időrendi sorrendben 2011. 02.07, 2012.02.07 és 2013. 02.22-én hangoztak el.

² Az új Alaptörvény a miniszterelnök megválasztását már nem köti a kormányprogram elfogadásához.

http://www.parlament.hu/fotitkar/ellenorzes/ell_bevezet.htm (2013.02. 16.)

³ A nemzeti együttműködés programja 2010. május 22. <http://www.parlament.hu/irom39/00047/00047.pdf> (2013.02.16.)

tum bevezető része. Hasonló kérdéseket vetett fel a nyugattal való szövetség megújítása, mivel nem kapunk választ a hogyan, miként, milyen erőviszonyok, lehetőségek, kompromisszumok vagy érdekütközések mentén kívánja orientálni e kapcsolatokat. A NATO-hoz való viszonyról sem tesz említést. Az Európai Unió tagállamait történeti-kulturális örökség, a gazdasági érdekek érvényesítésének lehetősége és a globális versenyben való regionális kooperáció igénye fűzi össze, *” ahol időnként nemcsak kompromisszumokat kell tudni kötni, de határozottan fel is kell lépni — akár más tagállamokkal közösen is — az ország számára kedvezőtlen döntések elhárítása érdekében.”*⁴

Nem tér ki a választási program a nemzetközi szervezetekhez való viszonyra, az ország külkapcsolatainak lefektetésére, sem a soros elnökség problematikájára.

ELLENZÉKBEN

2010-ben még ellenzéki szereplőként a gyenge kormányzásra hívta fel a figyelmet Orbán, és kiemelte *” a gyenge országokat sehol sem tisztelik, különösen nem a mai szuperszonikus sebességgel változó és átalakuló világban.”*⁵ Történelmi változások zajlottak tehát. Az év első hónapjában beiktatták hivatalába az Egyesült Államok 44., egyben első afroamerikai elnökét, Barack Hussein Obamát. Magyarország kül- és biztonságpolitikájára is nagy hatás gyakorló, stabilitásunkat érintő esemény volt Albánia és Horvátország teljes jogú tagként való csatlakozása az Észak-atlanti Szerződés Szervezetéhez. Az év januárjában Szlovákia csatlakozott az euró övezetbe, de számunkra talán fontosabb döntés született júniusban, mivel a szlovák parlament elfogadta az államnyelvtörvény módosítását, amely jelentősen korlátozza a kisebbségek anyanyelv-használati jogait. A törvénymódosítás miatt újabb feszültségek támadtak Budapest és Pozsony viszonyában. A szlovén és horvát vezetők megállapodtak a két ország határvitájának rendezésében, így elhárult az akadálya Horvátország EU-csatlakozási tárgyalásainak. Az ENSZ Közgyűlése 2010. január 1-jétől kezdődően öt évre a Biztonsági Tanács nem állandó tagjává választotta térségünkbeli Bosznia-Hercegovinát. A szerb parlament elfogadta a Vajdaság autonómiáját megerősítő új tartományi alkotmányt.

Lezajlott a hetedik európai parlamenti választás az Európai Unió tagországaiban. A minden addiginál alacsonyabb részvétel a jobboldali, a szélsőjobboldali és az euroszeptikus pártok megerősödését, a szociáldemokraták gyengülését hozta. Az Európai Unió állam- és kormányfői az Európai Tanács rendkívüli csúcsertekezletén úgy döntöttek, hogy Herman Van Rompuy belga miniszterelnök lesz az Európai Tanács első elnöke, a brit Catherine Ashton pedig első „külgyminisztere”, azaz kül- és biztonságpolitikai főképviselője. Az év utolsó hónapjában életbe lépett az Európai Unió új reformszerződése, a Lisszaboni Szerződés.

Biztonság- és védelempolitikai szempontból két esemény emelendő ki: az ENSZ BT tagállamai New Yorkban 1946 óta ötödször tanácskoztak állam- és kormányfői szinten, ezúttal a nukleáris fegyverek és katonai technológiák elterjedésének megakadályozásáról és lezajlott az afganisztáni elnökválasztás.⁶

Az események tükrében idézve a szónokot: *”Nyugodtan mondhatjuk, 2009-ben új világ született.”* Ebben az új világban Ázsia jelentősége és súlya feltartóztathatatlannal nő. Kína lett a világ legnagyobb exportőre. A globalizáció korábbi fő iránya megfordult, melynek már nem az euróatlanti térség a fő haszonélvezője. Mindezek következtében az Egyesült Államokban és Európa országaiban is újraértelmezik az állam és a nemzetgazdaság szerepét.⁷ Ebben az új struktúrában

⁴ „Számvetés félúton” A második Orbán-kormány két éve I.

<http://iranytuinterzet.hu/sites/default/files/lr%C3%A1nyt%C5%B1%20Int%C3%A9zet%20Sz%C3%A1mvet%C3%A9s%20f%C3%A9l%C3%BAton.pdf#page=8&zoom=auto,0,102> (2013.02.23.)

⁵ Orbán Viktor 2010. február 5-én tartotta évértékelő beszédét a Millenárison.
http://index.indavideo.hu/video/Orban_Viktor_teljes_evverteloko_beszede (2013.02.16.)

⁶ http://www.delmagyar.hu/kulfold_hirek/mi_tortent_2009-ben_a_vilagban/2134018/ (2013.02.23.)

⁷ Orbán Viktor 2010. február 5-én tartotta évértékelő beszédét a Millenárison.
http://www.orbanviktor.hu/beszed/ujja_kell_epiteni_magyarorszagot (2013.02.16.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BENEDEK Márta

Budapest, 2013.
6. évfolyam 1. szám

Magyarországnak is új szerepet kell találnia. „... azt javasolom mindannyiunknak, felejtsük el azt a mítoszt, mely szerint országunk kicsi és nyitott, amely tőke, természeti kincsek és adottságok hiányában kénytelen a szüntelen és feltétel nélküli alkalmazkodás pályáját választani.” Az Európai Unió tagországainak fele kisebb, mint Magyarország ugyanakkor mi vagyunk az egyetlen ország, amely saját céljainak, adottságainak és erőforrásainak hangsúlyozása helyett állandóan a méretére panaszkodik, emeli ki beszédében a miniszterelnök. Ez a Magyarország-vízió, ami sikeres, önmagadban bízó, erkölcsileg megújuló ország képet vetít elénk már az első Orbán-kormány idején is megjelenik.⁸ Az önsajnálattal helyett nemzeti kötődésre van szükség, mely a nemzet tagjainak közössége által valósulhat meg. A nemzetpolitika, mint stratégiai terület az éwertékelésben is hangsúlyos, ami az államok és állampolgárok nélküli világkép-látomásban válik még dominánsabbá, és egy egészségesebb magyar gazdaság építésének víziójában ölt testet. Megállapítható tehát, hogy Orbán kiáll a nemzetállam létjogosultsága mellett.

Bár a beszéd elhangzásakor javában tartott a választási küzdelem az orbáni külpolitika elképzeléseiről, biztonságpolitikai koncepciójáról, Magyarország stratégiai elképzeléseiről, a szövetségi rendszerekben betöltendő feladatairól nem sokat tudunk meg.

KORMÁNYON, AVAGY HÁROM ÉV ÖSSZEGZŐJE

2010-es esztendő szintén eseménydúsán zajlott. A II. Orbán-kormány első éwertékelését 2011. február 7-én hallhattuk a miniszterelnöktől.⁹

Regionális térben zajló események közül a következők emelhetők ki: Horvátország új kormányt kapott az ellenzéki szociáldemokrata párt vezetésével, Ukrajnában Viktor Janukovics, a Régiók Pártjának vezetője nyerte meg az elnökválasztást. A szlovákiai parlamenti választásokon a Fico vezette Smer kapta a legtöbb szavazatot, de szövetségesi meggyengülése miatt nem tudott kormányt alakítani. Az új kormány Radičová vezetésével alakult meg. A lengyelországi elnökválasztást a jobbközép liberális Polgári Platform jelöltje nyerte. A bosznia-hercegovinai parlamenti, regionális parlamenti és államfői testületi választások után továbbra is megmaradt az etnikai vonalak menti megosztottság.

Az Európai Parlament megszavazta az új összetételű Európai Bizottságot. Brüsszelben informális csúcstalálkozót tartottak az európai uniós országok állam- és kormányfői. A gazdasági válságkezelés hozadékaként megszületett az EU pénzügyi válságkezelő mechanizmusa, az uniós pénzügyminiszterek jóváhagyták a pénzügyi felügyeleti intézményrendszer reformját. Az Unión belül felbomlott a holland és a belga kormány. Mindkét országban csak hónapok hosszú belpolitikai csatározása után alakul meg az új kabinet. Nagy-Britanniában a parlamenti választásokon vereséget szenvedett az 1997 óta kormányzó Munkáspárt. Csehországnak is új kormánya lett.

Válságövezetek tekintetében kiemelendő az iraki parlamenti választás, ahol a belpolitikai patthelyzetnek csak novemberben sikerül véget vetni a felek közötti hatalommegosztási megállapodással. Hasonlóan hosszúra nyúlt az afganisztáni parlamenti választás utáni kormányalakítás. Az amerikai erők harci küldetése, az Iraki Szabadság Hadművelet augusztus 31-én hivatalosan is véget ért. A NATO-ban döntés született arról, hogy Afganisztánban a biztonságért való felelősségvállalás 2014 végéig fokozatosan az afgán hatóságokhoz kerül. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa újabb Irán ellenes szankciókat szavazott meg.

Nagy jelentőségű eseményként vonul be a történelembe Obama amerikai és Medvegyev orosz elnök prágai találkozója, ahol aláírták a hadászati támadó fegyverek korlátozásáról és csökkentéséről szóló új START-III szerződést, továbbá a NATO lisszaboni csúcstalálkozója, mivel elfogadták a védelmi szervezet következő tíz évre szóló stratégiai koncepcióját.¹⁰

⁸ „Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozása politikai vitanap 1999. szeptember 29. Martonyi János felszólalása. Országgyűlési Napló 1990-2004., a plenáris ülések teljes szövegű adatbázisa Arcanum Adatbázis Kft, Budapest, 2005.

⁹ <http://www.youtube.com/watch?v=05APUE18kDk> (2013.02.27.)

¹⁰ http://www.kisalfold.hu/kulfold_hirek/ez_tortent_a_vilagban_2010-ben/2193834/ (2013.02.27.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BENEDEK Márta

Budapest, 2013.
6. évfolyam 1. szám

A nemzetpolitikában stratégiai jelentőségű tényként kezelhetjük az a döntést, mellyel 2010. május 26-án az Országgyűlés lehetővé tette a határon túli magyarok kedvezményes, egyszerűsített eljárással való honosítását.¹¹

A miniszterelnök beszédében 2010-et az összefogás évének nevezte, mely megteremtette a változás alapját, a 2011-es esztendőt a megújulás évének aposztrofálta, melyben a legfőbb feladat Magyarország átszervezése és új alkotmányos alapokra történő helyezése volt. Szavaival élve a megújulás nem más, mint újjászületés, nem csak az ország, hanem az egész nemzet újjászületése: *„Újjászületés az, amikor egy nemzet a saját erőforrásait, nemzeti hagyományait, történelmének dicsőséges és sikeres pillanatait, kudarcainak és szenvedéseinek megvilágosító tanulságait egyetlen hatalmas mozdulatba sűrítve megrázza magát, véget vet a sodródásnak, és megváltoztatja maga körül a világot”*, hasonlóan a francia felvilágosodáshoz, az angol ipari forradalomhoz, az amerikai függetlenséghez, a németységhez, vagy a közép-európai rendszerváltoztatáshoz. Megfogalmazásában Orbán egyfajta Nyugat kritikával él, felemelve a válságot, mint óriási lavinát. Görögország elhasalt, Írország térdre esett. *„Az eurózónához tartozó államok éppen most szánták el magukat újabb kori történelmük egyik legfontosabb lépésére: közös gazdasági kormányzást, szinte közös költségvetési politikát hoznak létre közös pénzük megvédése érdekében.”* Az ország kívül rekedt ezen a közösségen, mivel nem sikerült bejutnunk az eurót használó országok társaságába, így sebezhetőek vagyunk, de szembe kell nézni a veszéllyel. *„Mi, európaiak az által győzhetjük le a válságot, ha megértjük és elfogadjuk, hogy elsöpörte a tévedéseinket is, és végre tiszta lapot nyithatunk. Európa hadat üzent a válságnak.”* A kritika, mint láthatjuk nem az Uniónak, az intézményrendszernek szól, sokkal inkább a politikai elit ostromozása. A válság legyőzése is közös keretben képzelhető el *„mi európaiak”*, ugyanakkor hangsúlyos szereplő az önálló akarat. Szerepet kap egy konfrontatívabb politika megjelenítése a nemzetközi szinten, melyben hangsúlyozza, hogy viták és harcok nélkül nem lehet sikereket elérni. *„Kiharcoltuk magunknak a történelmi lehetőséget: hosszú évtizedek erőfeszítései, kudarcai, viharai, megszállások, diktatúra és hús zavaros, átmeneti év után kiharcoltuk magunknak, hogy Magyarországot végre a saját elképzelésünk és akaratunk szerint újjászervezzük.”*

Nem találunk utalást a nemzetközi és a többoldalú kapcsolatokban, a 2011-es uniós elnökségre való felkészülésben, a közép-európai együttműködésben és a magyar nemzetpolitikában tett lépésekre. Annak ellenére, hogy egy országértékelő beszéd nem hivatott programokat leírni, véleményem az, hogy az országra váró kihívások tekintetében szükség lett volna a külpolitikai nyitásra, egy depolitizáltabb külpolitikai gondolkodásmódra.

Ennek tükrében tekintsük át a 2011-es évet és a „Magyarország új alapokon áll” címen meghirdetett 2012. február 7-én elhangzott beszédet.¹²

Az év külpolitikailag legrelevánsabb tényezője számunkra az Európai Unió soros elnöki tisztének ellátása volt. A soros elnöki pozíciót nagy várakozások előzték meg, mivel az adott periódus politikai napirendének meghatározásában jelentős szerepe van az elnöklő országnak.

Magyarországnak nem volt egyszerű helyzete. 2011-re tovább mélyült a pénzügyi válság. Európán kívüli politikai történések is nagyban befolyásolták és behatárolták politikai mozgásterét, melyek közül az „Arab tavasz” tüntetés- és forradalom¹³ hullámain, Észak-Korea és Dél-Korea közötti viszony elmérgesedését, továbbá a szudáni-válság elmélyülését emelhetjük ki.

¹¹ A dolgozat terjedelme nem teszi lehetővé a kérdéskör további boncolását, tény azonban, hogy a határon túli magyarok állampolgárágának megadása egy hosszú történelmi és politikai folyamat eredménye, melynek alapköve a rendszerváltozás első kormányának programjában is szerepet kapott; más olvasatban a trianoni igazságtalanság jóvátételének tekinthető, azok számára, akik ezzel a lehetőséggel élni kívánnak.

¹² http://premier.mtv.hu/Hirek/2012/02/08/09/Orban_Viktor_evertkelo_beszede.aspx (2013.02.16.)

¹³ „Az arab tavasz” történései és eseményeit N. Rózsa Erzsébet szavaival így foglalhatjuk össze: A zendülések okai nem csak a társadalmi berendezkedésben keresendők, hanem külső hatásokban is: a gazdasági válság hatása az észak-afrikai országokat is elérte. Folyamatban van egyfajta gazdasági liberalizáció az országokban, mely kitermel magából egy osztályt, egy „harmadik rendet”, ami beleszólást követel magának a politikába. http://kitekinto.hu/islam/2011/10/29/szbe_fordult_az_arab_tavasz/ (2013.02.27.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BENEDEK Márta

Budapest, 2013.
6. évfolyam 1. szám

Oroszország belépett a WTO-ba. Várakozások szerint tagsága a szervezeten belül nagymértékben elősegíti a kereskedelem fejlődését. Az Európai Unió lehet ennek a legnagyobb nyertese, mivel jelenleg a feldolgozóiparban, a mezőgazdaságban és az energiaiparban Oroszország legfontosabb kereskedelmi partnere.¹⁴

A magyar elnökség 50 oldalas hivatalos programját 2011. január 10-én hozták nyilvánosságra. Az elnökségi program jelmondata „Erős Európa” lett. Ez a hat hónap Magyarországot, mint uniós tagállamot láthatóbbá teszi az Unión belül és kívül, a hazai közvéleményben pedig újra tudatosítja az Európai Uniót, annak előnyeit és lehetőségeit — fogalmazta meg célként a Külügyminisztérium.¹⁵ A magyar elnökség volt az első olyan elnökség, amelynek a feladatait az Európai Unió alapszerződése pontosan rögzítette. Magyarország [Spanyolországgal](#) és [Belgiummal](#) egy [elnöki triót](#) alkotva elnökölt az Európai Unió Tanácsában. A célok és eszközök tekintetében hangsúlyosnak mutatkozott a következő elnöki trojka első tagjával, Lengyelországgal való együttműködés is, mely egyfajta közép-európai összefogást demonstrált, valamint az új tagállamok elhivatottságát és felkészültségét juttatta kifejezésre.¹⁶

Az uniós elnökség kezdete előtt elfogadott és január 1-jével hatályba lépő [új médiatörvény](#), illetve az új alkotmány körül kirobbant vita bel- és külföldön is heves tiltakozásokat váltott ki, így rossz fényt vetett az elnöki periódusra. Az elnökség kudarcaként könyvelhető el, hogy az [EU elnöke](#), többször magához ragadta a kezdeményezést, a márciusi rendkívüli csúcsertekezletre nem hívták meg a magyar kormányfőt, továbbá az egyetlen jelentős kormányközi találkozó — Keleti Partnerség — időpontját a [lengyel elnökség](#) idejére napolták el. Komoly eredménynek tekinthető viszont az EU Duna Régió Stratégiájának elfogadása, bár forrásokat nem rendeltek hozzá, továbbá a [Járóka Lívia](#) által előkészített roma keretprogram elfogadtatása. A Nyugat-Balkáni integráció tekintetében sikerült elérni a Horvátországgal való csatlakozási tárgyalások lezárását, de a [schengeni](#) zóna Romániával és Bulgáriával való bővítése megbukott.¹⁷

Külpolitikai szemmel igen jelentős évet zárt tehát az ország és a kormány, melyet a miniszterelnök a kommunizmus bukása utáni legnehezebb évnek titulált. Az EU-ban 13 kormány bukott meg, a szomszédos országok közül négyben kényszerült távozni a kabinet. A stabilnak látszó országokban zavargások törtek ki, és a hagyományos demokráciákban szélsőségek nyertek teret.

Az európai gazdaság a zsugorodás, a recesszió irányába fordult, és az európai öntudat, a bizalom hanyatlásnak indult. „Sok tízmillió európai fejében megkérdőjeleződtek saját gazdasági és társadalmi rendszerünk erényei, helyessége és életképessége is”. A korábbi országértékelésektől markánsan eltér a külpolitikai kitekintés ilyen mértékű kiemelése, mivel a beszéd nyitányaként hangzott el. Ezt a miniszterelnök retorikailag tovább fokozza számos euróövezeti ország fizetéseképtelenségének kihangsúlyozásával, illetve a közös valuta bedőléséről, az unió megroppanásáról vagy széteséséről szóló találgatások említésével. Európában is új szelek fújnak, ezt „meglovagolva” egy új orientáció megjelenítését tartja fontosnak Orbán Viktor, egy új térségre való nyitás lehetőségét vázolja fel: „Jöjjön bárhonnán, én mindenkivel együttműködöm”, aki segít abban, vagy legalább nem gátolja, hogy elérjük a célunkat, az erős Magyarországot. Ázsiára gondolva a beszéd záró részében utal az ámulatba ejtő gazdasági teljesítményre, mely mögött olyan szellemi és lelki mozgatórugók húzódnak meg, amelyek a gazdaság törvényei alapján nem értelmezhetők. A korábbi éwertékelőben nem jelent meg ennyire markánsan a keleti nyitás politikája, melyet fontos külpolitikai hangsúlyeltolódásként kezelhetünk, főleg az előző Fidesz-kormány álláspontjához képest.

¹⁴ http://kitekinto.hu/europa/2012/01/06/2011_legfontosabb_esemenyei_a_kitekint_szemevel&lap=2 (2013.02.26.)

¹⁵ http://www.kulugyminiszterium.hu/kum/ku/bal/eu/2011_eu_elnokseg/ (2013.02.26.)

¹⁶ <http://iranytuinvezet.hu/sites/default/files/ir%C3%A1nyt%C5%B1%20Int%C3%A9zet%20Sz%C3%A1mvet%C3%A9s%20f%C3%A9l%C3%A9v%C3%A9rt%C3%A9kel%C3%A9s%202011-2012.pdf#page=8&zoom=auto,0,102> (2013.02.26.)

¹⁷ http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_EU-el%C3%B6nk%C3%A9v_%282011%29 (2013.02.26.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BENEDEK Márta

Budapest, 2013.
6. évfolyam 1. szám

Orbán Közép-európai térséghez való viszonya is letükröződik a beszédben. Szlovákia, Románia¹⁸, Szlovénia és Horvátország tekintetében a kormányváltásokat emeli ki, melyek korrupciógyanúval, kormánybukásokkal, vagy lemondással, bizalmi szavazással összekötött voksolással hordozzák magukban a térség morális értelemben vett instabilitását. Pozitív jelzővel Lengyelországot illeti, Varsónak, mint érdekérvényesítő partnernek kiemelkedő szerepet szánva. Hasonló ki-csengéssel említi Lettországot, egyfajta közép-európai összefogást demonstrálva.

A beszéd komplexitását tekintve érdekes retorikai helyzetet figyelhetünk meg. A miniszterelnök arról beszélt, hogy nem kell foglalkozni Európával, csak magunkkal kell törődnünk, ugyanakkor a beszéd nagy része valóban arról szólt, hogy a kormánynak mégis fontos Európa. Az EU tekintetében ez „... egy reálpolitikai elismerés, tehát ezt nem is lehet másképpen. Ez jó, hogy ezt a kormány felismerte.” — fogalmaz Filippov Gábor.¹⁹ Orbán, ahogy látjuk, nem az értékel-adó kompromisszumkeresést képviselte, hanem vállalta bizonyos ügyek tekintetében a konfrontációt is a nemzetközi politika színpadán, ugyanakkor igen szűk keresztmetszetbe szorította be a külpolitikai iránymutatást.

A tavalyi év külpolitikára ható, és azt befolyásoló a nemzetközi szinten zajló eseményei kapcsán kiemelhetjük a NATO májusi chicagói csúcserkeztetét, ahol eldőlt, hogy a szövetség erői 2014 végére kivonulnak Afganisztánból.

A Közép-európai térséget érintően elmondható, hogy a vártnál nagyobb arányban, kétharmados többséggel mondtak igent az EU-csatlakozásra a horvátországi népszavazáson. EU-tagjelölti státust kapott Szerbia, miután beleegyezett, hogy Koszovó részt vehessen a nyugat-balkáni államokat egy asztalhoz ültető regionális tárgyalásokon. Ennek ellenére lelassult az ország európai integrációja, miután a nacionalista Szerb Haladó Párt szerepelt a legjobban a májusi parlamenti választáson és alakított kormányt.²⁰ Radičová vezette szlovák kormány bukása nyomán előrehozott választást Robert Fico pártja fölényesen nyerte. Romániában a kormányfői posztot az ellenzéki Victor Ponta vette át májusban, majd a decemberi választások után kétharmados parlamenti többséggel ismét ő ült a kormányrúdhhoz. A kijevi parlamentben elfogadott nyelvtörvény szerint a kisebbségek hivatalosan is használhatják nyelvüket, ha arányuk egy területi egységen belül eléri a tíz százalékot. A törvény értelmében a magyar nyelv regionális státust kap Kárpátalján, ám a hatalmon lévő Régiók Pártja októberben a küszöb harminc százalékra való emelését javasolta. Az októberi választáson a Viktor Janukovics vezette párt győzött.

Megtörte a francia jobboldal 17 éve tartó államfői hatalmát Francois Hollande, az ellenzéki szocialisták jelöltje, aki a második fordulón szoros küzdelemben legyőzte a hivatalban lévő konzervatív Nicolas Sarkozyt.²¹

A 2012-es Magyarországot érintő legfontosabb momentum a kormány „Magyarország Nemzeti Biztonsági stratégiájáról” kiadott dokumentuma volt.

Ebben az alaphelyzetben született 2013. február 22-én Orbán Viktor 15. évvértékelő beszéde a budapesti Millenáris Teátrumban.²²

Magyarország jobban teljesített, mint a legtöbb európai ország, mivel csökkentette adósságát, amire csak öt ország volt képes a 28 tagállamból. „Az Európai Unió éppen aktuális előrejelzései ne zavarják meg Önöket, a költségvetési hiányunkat például még egyszer sem sikerült eltalálniuk.” A beszéd külpolitikai vetületét érintő mondatait, mint látjuk, teljes mértékben a gazdaságpolitika hatja át.

Az ország kezébe vette sorsát és nemzetként, a múlt olyan nagy tetteiből, mint a honfoglalás, Szent István keresztény államalapítása, a tatárjárás után a porig lerombolt ország újjáépítése, később a török hódítás megállítása, vagy a

¹⁸ Románia esetében a beszéd elhangzásakor adott tényezők a mérvadóak. Ügyvezető kormányként 2012.02.09-től volt hatalmon az Ungureanu-kormány, mivel Emil Boc miniszterelnök 2012.02.06-án jelentette be lemondását.

¹⁹ http://premier.mtv.hu/Hirek/2012/02/08/09/Orban_Viktor_evertekelo_beszede.aspx (2013.02.16.)

²⁰ Dr. Beréti László: Választások Szerbiában. Hadtudományi Szemle on-line 2012. 5. évfolyam 3-4 szám 186-189.o.

²¹ http://hvg.hu/hvgfriss/2012.51-52/20125152_az_ev_kronikaja_vilag (2013.02.28.)

²² http://videotar.mtv.hu/Videok/2013/02/22/15/Orban_Viktor_miniszterelnok_evertekelo_beszede_elo.aspx (2013.02.16.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BENEDEK Márta

Budapest, 2013.
6. évfolyam 1. szám

1848-as és az '56-os forradalom, majd a kommunizmus legyőzése merít erőt. Ez a kép, vagyis az ország „kicsi” voltán való túllépés a 2010-es beszédében is megtalálható, ami a sors saját kézbevitelének erősítésével arra a megállapításra fut ki, hogy Magyarország jobban érvényesíti az érdekeit, mint 2010 előtt tette. Az Unióhoz történő csatlakozás óta még sosem harcolt ki magának annyi forrást a közösségi költségvetésből, mint most. A következő hét évben az EU-s források hatvan százalékát — tett ígéretet a miniszterelnök — közvetlenül gazdaságfejlesztésre fordítják majd.

„Mi, magyarok elkezdtük azt tenni, azt véghezvinni, ami a saját érdekünk, és nem azt csinálni, amit mások várnak el tőlünk. Nem hallgattunk többé a fogadatlan prókátorok tanácsaira”. Ehhez a lépéshez azonban szövetségek kötésére volt szükség. Ebben a mondatban érhetjük „tetter” a regionális együttműködés keretében való gondolkodás sémáját. A Duna Régió Stratégia sikere löketett adott a visegrádi együttműködés esetleges újraértelmezésére.²³

A nemzetközi élet szereplőivel szemben a korábbi beszédekben nem tapasztalt módon távolságot tart, sőt egyfajta ellenszenv is kiérződik szavaiból, mikor kijelenti, hogy olyan országot építünk, ahol nem bankárok és külföldi bürokraták mondják meg, hogyan éljünk, milyen alkotmányunk legyen, mikor emelhetünk béreket vagy nyugdíjakat. Ezt egészen addig fokozza — ami valljuk be jelen körülmények között az illúzió, vagy orbáni szóhasználattal élve „politikai sci-fi”²⁴, hogy megszüntetjük az ország külső pénzügyi függését és Magyarország energiafüggőségét. Ez utóbbi kijelentés szintén egyedi az éértékelők tekintetében és iránymutatás a kül- és biztonságpolitika energiapolitikai szegmensének nyomatékosabbá tételére.

Szintén fontos tényezőnek tartjuk Németország beemelését a beszédbe, ami mindenekelőtt a Közösségi intézményrendszer fent említett háttérbeszorításával válik hangsúlyossá. „Az újraiparosítással a magyar ipart összeépítjük a némettel.”

A korábbi beszédekben a határon túli magyarsággal való viszony „kimerült” a nemzetpolitikára való hivatkozásban. A 2013-as éértékelőben viszont új fogalmakkal ismerkedhetünk meg, ez a kultúrnemzet²⁵ és a világnemzet. „A Kárpát-medencében élő és a világban szétszórta magyarokat kulturális, közjogi és szellemi tekintetben is integráljuk, kihasználjuk a modern kor jogi és technikai lehetőségeit, vagyis szétszórattatásból világnemzetet építünk.”

KÖVETKEZTETÉS

Az éértékelő beszéd napjaink politikai kultúrájának szerves részévé vált. A beszéd elmondása nem csak a miniszterelnök privilégiuma, hanem az ellenzék domináns szereplőinek kihagyhatatlan feladata is.²⁶ A dolgozat megírásával azt kívántam szemléltetni, hogy mekkora teret enged a miniszterelnök a külpolitikai elképzelések bemutatásának, hogy milyen viszonyok közé helyezi kormányának a szakpolitika ezen területét érintő feladatait az ország geopolitikai helyzetéből adódó kihívások tükrében és a Közösségi rendszerekből fakadó előnyök és feladatokat megjelenítse tekintetében. A kormány szomszédság- és nemzetpolitika szempontjából hogyan alkothat stabil és harmonikus kapcsolatot, illetve aktuálisan a határon túli magyarság helyzete hogyan javítható az európai gyakorlattal összhangban. Az éértékelés kizárólag elvi síkon tekint a beszédekben elhangzott tartalomra, nem kívánja kommentálni az aktuálpolitikai történéseket.

²³ Fontos faktorként említhetjük a külpolitika regionális elemének tekintetében azt a tényt, hogy Magyarország 2013-2014-ben egyszerre tölti be a visegrádi csoport, valamint a Közép-európai Kezdeményezés (KEK) elnöki tisztét. A V-4 egy zártabb együttműködési rendszer, melynek távlati célja a négy ország közös érdekeinek képviselete, ezekért való lobbizás lehetne az EU-n belül. Ne támassunk túl nagy elvárásokat a KEK-kel szemben, mert túl kicsi a kohézió és túl sok a törésvonal az általa lefedett térségben, hiszen a közép-európai EU- és NATO-országoktól a Nyugat-Balkánon át Kelet-Európáig ér — mutatott rá Németh Zsolt. (http://kitekinto.hu/bem-rakpart/2012/11/30/nagy_hangsulyt_kap_kozep-europa_a_magyar_kulpolitikaban/) (2013.02.28.)

²⁴ „Magyarország új alapokon áll” éértékelő beszéd 2012. február 7.

²⁵ A kultúrnemzet fogalma nem újonnan alkotott szókapcsolat, csak a jelenlegi kormány szóhasználatába nem volt hivatalosan beemelve. Sem a kormányprogram vonatkozó részében, sem pedig a MNBS nem találkozunk vele. A világnemzet kifejezés viszont új keletű, tartalma, értelmezésének szintje és színtere még kifejtésre szorul.

²⁶ A tanulmány terjedelmi okoknál fogva nem hivatott az ellenzéki pártok éértékelő beszédeinek összehasonlítására, kizárólag a miniszterelnöki beszédre koncentrálni.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BENEDEK Márta

Budapest, 2013.
6. évfolyam 1. szám

Magyarország a Közösségi rendszer tagjaként különutas politikát képvisel érdekeinek érvényre juttatása tekintetében, ahol szakítani kíván az önsajnálattal és a beletörődéssel. A gazdasági válság megtépázta ezen intézményeket, ugyanakkor szükséges erősítésük is. Orbán Viktor egyrészt belátja, hogy a nyugati orientáció létszükséglet az ország számára, de szeretne ezen változtatni, és ezt a keletre való nyitásban érvényesíteni. Ezt a gondolatot már a 2010-es évvértékelő beszédében is megfogalmazta. *"Magyarországnak is tudnia kell, hogy bár európai uniós tagországgként nyugati zászló alatt hajózik, a világgazdaságban ma keleti szél fúj."* Tudatosítja tehát az új hatalmi központok megjelenését a hallgatósággal és ezen térség felé történő nyitást, kiemelve a gazdasági szempontokat. Elmondható tehát, hogy a külpolitika történelmi feladata az, hogy növelje a magyar gazdaság teljesítőképességét.

A regionális együttműködést szervezeti keretben oldaná meg a kormány, mely a benne lévő tagországok érdekérvényesítő politikájának letéteményese lehet, tehát a bilaterális kommunikáció sikjét egy multilaterálisra helyezné át, amiben domináns szerepet szán Magyarországnak. Nem titkolt célként olyan struktúrában gondolkodik, ahol a résztvevő államok akkor is együtt tudnak működni, mikor egy adott kérdés számukra semleges, míg a többiek számára egységesen fontos. Ezzel az országot javíthatná nemzetközi pozícióját, befolyását.

Az orbáni koncepció abszolút mértékben kiáll a nemzetállam XXI. századi létjogosultsága mellett, mivel a nemzeti szuverenitás erősítése válik hangsúlyossá mind a négy beszédben. A magyarságpolitika deklaráltan az egyik legfontosabb kérdés a kormány számára, melyet beemelt az elnökségi programba is. A kormány egyik első intézkedése, az állampolgárság megadása is ezt szolgálta. A beszédekben ennek ellenére kevés kézzelfogható történetet említ, bár az utolsóban, mint említettük, túllép a nemzet konvencionális értelmezési kategóriáján és egyfajta misztikus, organikus irányba fordul.

Az orbáni külpolitika egyik szegmense a kormányprogramba foglaltak szerint az USA-val való kapcsolatok erősítése. Az elemzésre kiemelt beszédek egyikében sem található erre való utalás.

Ma Magyarországnak többek között olyan biztonsági kihívásokkal kell foglalkoznia — a teljesség igénye nélkül — mint az energiaellátás, a szélsőségek elleni fellépés, a természeti környezet kimerülése, a migráció és demográfia, melyek ütközési területek a bel- és külpolitikában, mégsem érkezett rájuk válasz. Összegzésként tehát megállapíthatjuk a négy évvértékelő tekintetében, hogy a belpolitika abszolút őrzi primátusát és nagyon erősen kivetül a külpolitikára, ami összecsúszik a gazdasági kérdések viszonyrendszerével.

Kulcsszavak: évvértékelő beszéd, kormányprogram, Magyarország, EU, NATO, nemzetpolitika, regionális együttműködés

Keywords: annual evaluation speech, cabinet programme, Hungary, European Union, NATO, regional cooperation,

FELHASZNÁLT IRODALOM

Dr. Beréti László: Választások Szerbiában. Hadtudományi Szemle on-line 2012. 5. évfolyam 3-4 szám

Országgyűlési Napló 1990-2004., a plenáris ülések teljes szövegű adatbázisa Arcanum Adatbázis Kft, Budapest, 2005.

<http://www.parlament.hu>

<http://iranyuintezet.hu>

<http://index.indavideo.hu/>

<http://www.delmagyar.hu>

<http://www.orbanviktor.hu>

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BENEDEK Márta

**Budapest, 2013.
6. évfolyam 1. szám**

<http://www.youtube.com>

<http://www.kisalfold.hu>

<http://premier.mtv.hu>

<http://kitekinto.hu>

<http://www.kulugyminiszterium.hu>

<http://hu.wikipedia.org>

<http://hvg.hu>

<http://videotar.mtv.hu>